

Sosiaalipalvelut, mitä ja millä osaamisella?

Eduskuntaseminaari 17.9.2014

Juha Luomala

Johtaja, sosiaalialan osaamiskeskus Verso

"sote-uudistuksessa on kyse siitä
kuinka nopeasti sinne omalle
terveyskeskuslääkärille pääsee..."

Sosiaalihuollon kokonaisuus

Mistä puhutaan, kun puhutaan sosiaalihuollosta: sosiaalipolitiikka ja tulonsiirrot osana sitä, sosiaalipalvelut, sosiaalihuolto, sosiaalityö...

Tässä kontekstissa puhun sosiaalipalveluista, joita ovat pääasiassa kuntien järjestämät yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen toimintakykyä ja turvallisuutta tukevat tehtävät ja palvelut tunnistaen sen, että varsinkin sosiaalityön osaamisen näkökulmasta näkymä on vajavainen

Kohta väistyvän sosiaalihuoltolain mukaan kunnan tulee vastata:

- sosiaalipalvelujen järjestämisestä
- sosiaaliavustusten suorittamisesta ja sosiaalisen luoton myöntämisestä asukkailleen
- toimeentulotuen antamisesta kunnassa oleskelevälle henkilölle
- ohjauksen, neuvonnan ja tiedotustoiminnan järjestämisestä sosiaalihuoltoon ja muuhun sosiaaliturvaan
- sosiaalihuoltoja ja muuta sosiaaliturvaa koskevan koulutus-, tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan järjestämisestä
- Kunnan tulee lisäksi toimia alueellaan sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja sosiaalisten epäkohtien poistamiseksi.

Palveluista

Sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 momenttiin sisältyviä palveluja, joiden järjestämisestä kunnan on sosiaalihuoltolain mukaisesti huolehdittava:

- Sosiaalityö , kasvatus- ja perheneuvonta, Kotipalvelut, Asumispalvelut, Laitoshuolto, Perhehoito, Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja työtoiminta, toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi.
- Kyse on kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen järjestämisestä eli pääsääntöisesti määrärahasidonnaisten oikeuksien toteuttamisesta

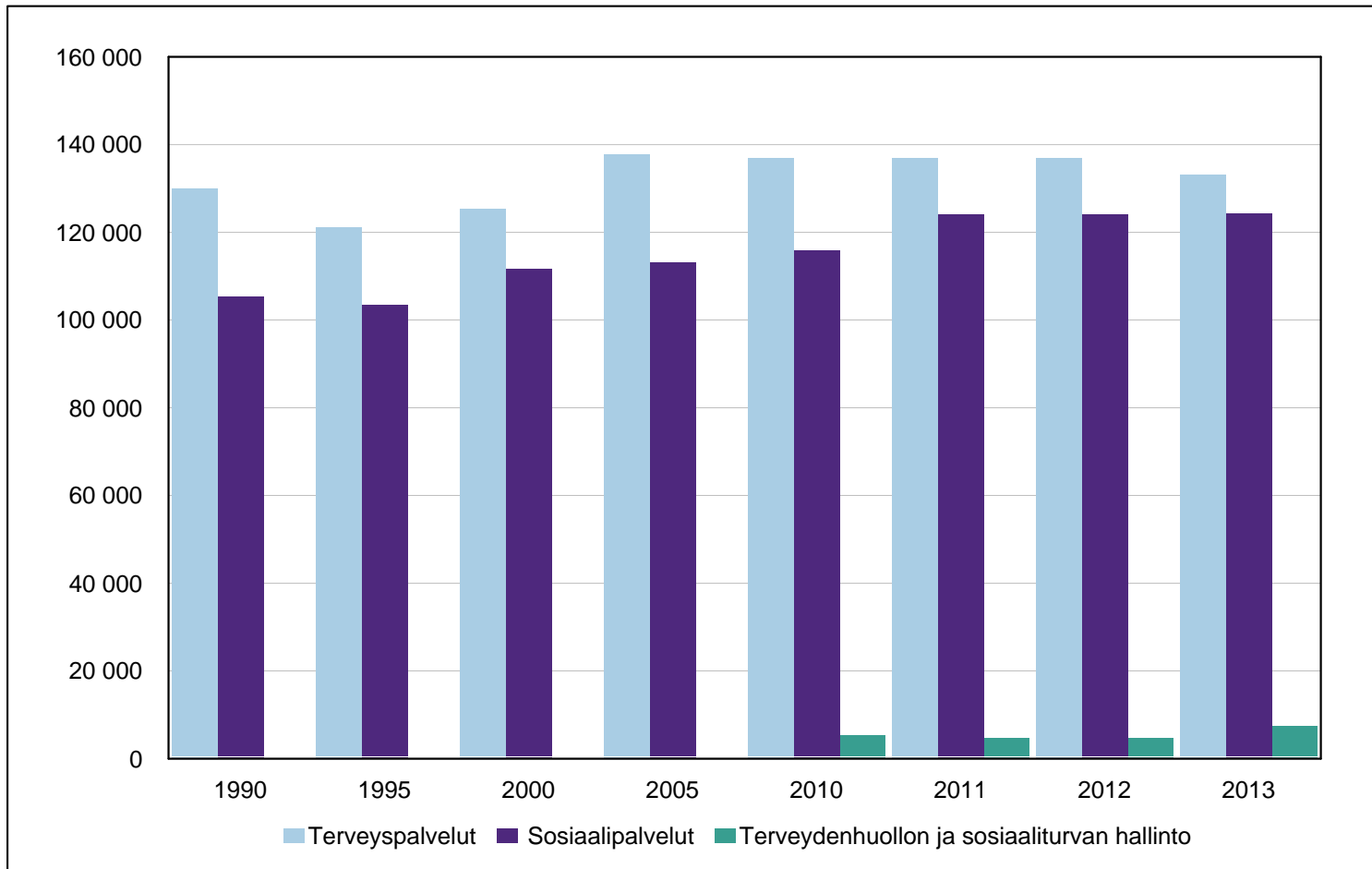
Lisäksi 17 §:n 2 momentin mukaan myös:

- lasten ja nuorten huollon, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palvelujen, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, ottolapsineuvontaan, perheasioiden sovitteluun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden sekä omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalvelujen järjestämisestä sekä kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa säädetyistä tehtävistä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

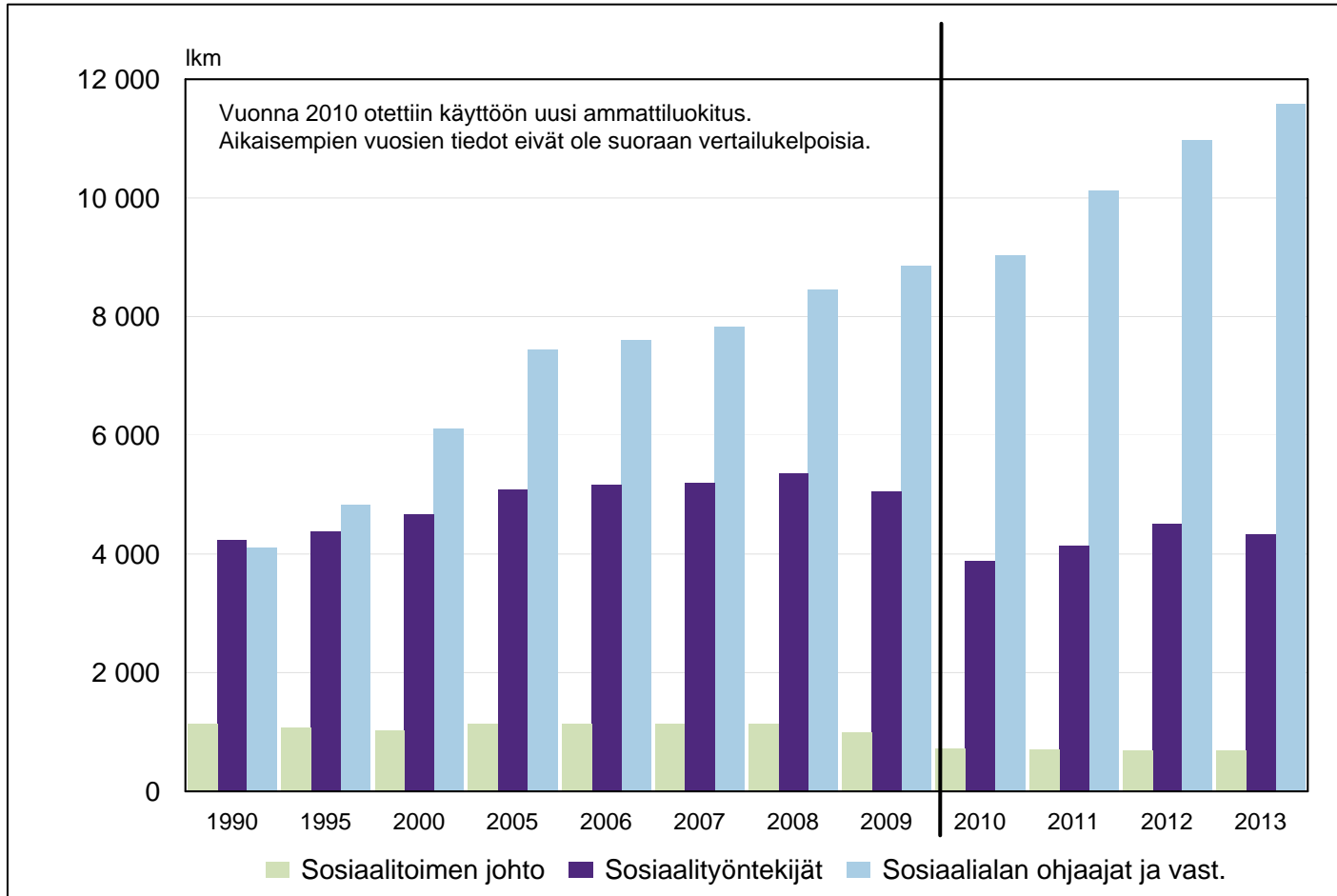
Sosiaali- ja terveydenhuollon menot ja rahoitus 2012

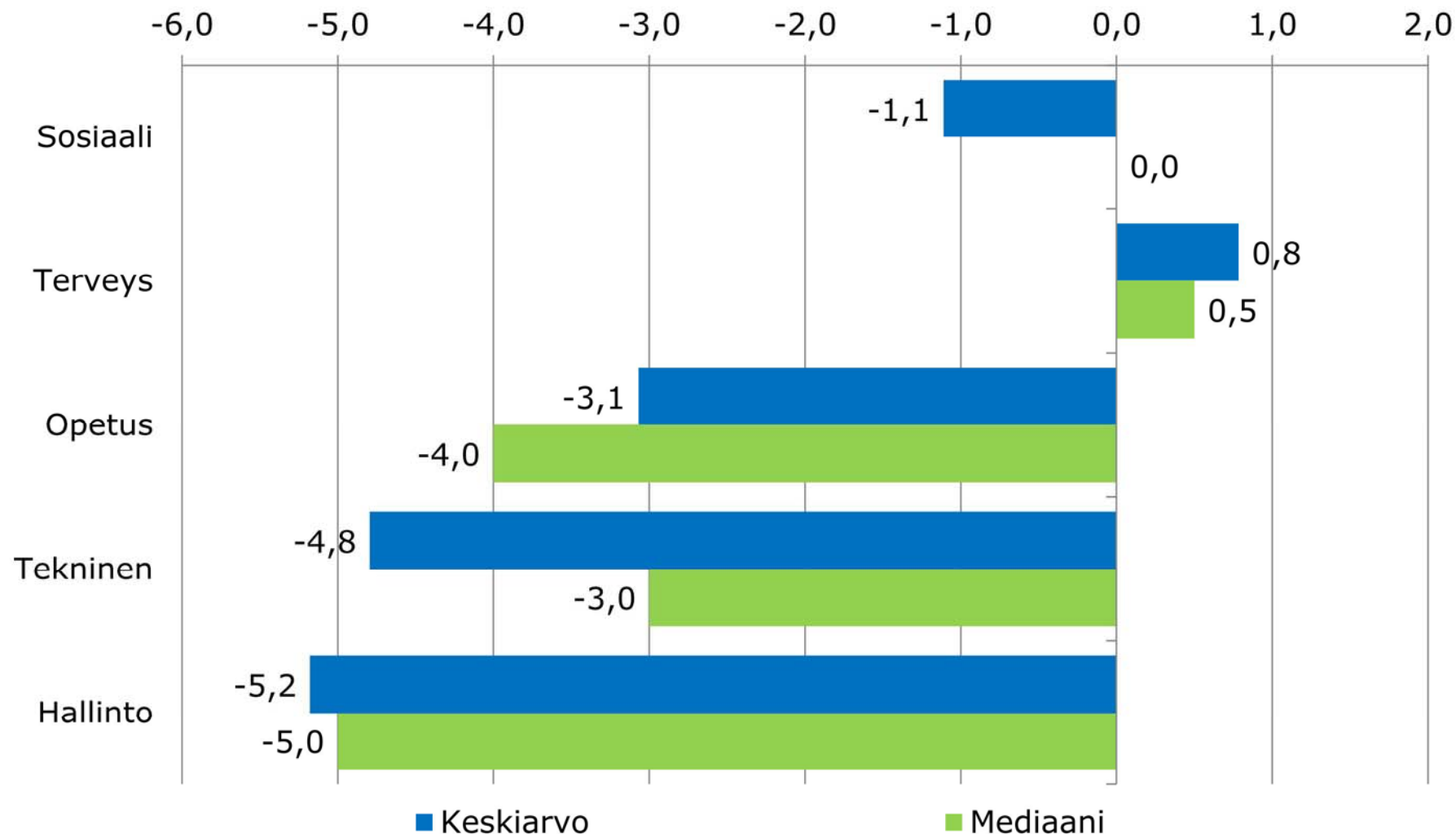
Kuntien terveys ja sosiaalipalvelujen henkilöstön lukumäärät

Sosiaalialan ammattien henkilöstön määrät kuntien terveysterveys- ja sosiaalipalveluissa (oma tuotanto)

Arvioikaa päätoimialojen henkilömäärän suhteellista kehitystä vuoteen 2020 saakka. Vain kunnat.

Pohdintaa sosiaalipalvelujen suunnista ja osaamisen haasteista

- Sote-integraatio haastaa sosiaalihuoltoa oman toiminnan ja osaamisen määrittelyyn
- Myös uudistuva sosiaalihuoltolaki sekä toimeentulotuen Kela-siirto korostavat mm. tehtävärakenteen merkitystä ja se taas puolestaan sosiaalihuollon ammattihenkilölainsäädännön roolia
- Myös oman toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin tarpeesta on olemassa sosiaalihuollon toimijoilla yhteisymmärrys
- Sosiaalipalvelut ovat myös olleet vahvasti kytköksissä paikallisuuteen ja paikallisyhteisöihin ja myös tätä uusi Sote-rakenne haastaa
- Uhkakuva: ”sosiaaliala jää terveydenhuollon jalkoihin” → medikalisaatio vahvistaa tätä näkymää sekä myös se, että terveydenhuollon toimenpiteet pitää, aivan oikein, tehdä aina ilman määrärahoihin perustuvaa harkintaa

TAULUKKO 1.**Eniten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävien jakautuminen ryhmiin ja ryhmien osuus väestön kalleimman kymmenesosan kokonaiskustannuksista.**

Kalliit asiakasryhmät	Osuus (%) kalleimman 10 %:n kokonaiskustannuksista	
Vanhuspalvelujen asiakkaat	38	Sosiaalipalvelujen asiakkaat (voivat käyttää myös terveyspalveluja): 62 % kokonaiskustannuksista
Lastensuojelun asiakkaat	5	
Vammais- ja kehitysvammapalvelujen asiakkaat	12	
Päihdepalvelujen ja päihde- ja mt-asumispalvelujen asiakkaat	6	
Psykiatrisen erikoissairaanhoidon asiakkaat	9	Terveystuollon asiakkaat, joilla ei sosiaalipalveluja: 38 % kokonaiskustannuksista
Diabeetikot ja sydän- ja verisuonitautipotilaat	11	
Kalliit somaattiset sairaudet	17	
Muut kalleimpaan 10 %:iin kuuluvat	2	

SUOMEN LÄÄKÄRILEHTI 48/2013 V SK 68: PALJON SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJA KÄYTTÄVÄT ASUKKAAT OULUSSA

Sosiaalialan osaaminen käyttöön

- Heräävää uutta orientaatiota: ”money talks...” erityisesti kaikkein eniten palveluja käyttävissä asiakkaissa sosiaalipalvelujen rooli korostuu
- Myös runsaasti terveystalveluja käyttävien ihmisten tilanteen taustalla on usein sosiaalisen tuen tarvetta, jota ei kuitenkaan ole ”pakko” hoitaa samoin kuin lukemattomia erikoissairaanhoidossa hoidettavia käyntejä, jotka kumpuavat sosiaalityön keinoin autettavissa olevista ongelmista (yksinäisyys, asunnottomuus, päihteet, syrjäytyminen)
- Sosiaalihuollollisen osaamisen tarve nouseekin vahvasti esiin terveydenhuollon puolelta
- Asiakasosallisuus ja kohtaaminen nähdään nyt avainsanoina toimivampiin palveluihin
- Sosiaalialalla on vahva oma orientaatio ja osaaminen, joka lähtee ihmisen osallisuudesta ja sosiaalisesta sen laajassa merkityksessään

Sosiaalialan osaaminen käyttöön

- sosiaalipalveluilla on aina ennaltaehkäisevä näkökulma ja ne voidaan nähdä investointina
- on taloudellisempaakin pyrkiä löytämään keinoja työskennellä kaikkein vaikeimmissakin asemassa olevien ihmisten kanssa, aina eettisesti kestäväntöntä ja usein myös kustannusten näkökulmasta kalleinta on jättää ihmisiä oman onnensa nojaan
- lastensuojelun sijaishuollon nettokustannukset (650 milj) vastaavat lukiokoulutuksen kustannuksia kunnille → mikä olisi vaihtoehto ja mitkä olisivat sen inhimilliset ja taloudelliset kustannukset
- Näinkin suuressa kokonaisuudessa niin toiminnan inhimillisen kuin taloudellisen vaikuttavuuden arviointi sekä tutkimus on kuitenkin vähäistä
- Sosiaalialan toimijoiden on kyettävä tuo merkitys osoittamaan

Sote -uudistuksen uusi otsikointi

- Mikä onkaan akuutein ja tärkein ongelma, miksei kyse voisi julkisuudessaakin olla vaikka siitä "miten ikäihminen saa parhaan tuen kotona asumiseensa" tai "sote-uudistus tähtää siihen, ettei kukaan jää ongelmiensa kanssa yksin" tai "miten turvataan se, että jokaisella lapsella on turvallinen koti"

Lopuksi

- Meillä on lukemattomia esimerkkejä toiminnallisesti ja taloudellisesti hyvistä sosiaalipalvelujen kunnallisista ratkaisuista (esim. Imatran tai Porvoon lastensuojelukulut, Eksoten mt-palvelut tai Oulun painopisteen muutos sijaishuollossa) mutta vain vähän näihin liittyvää tutkimusta joka jalostuisi toimijoiden osaamiseksi
- Sosiaalialan entistä vahvempi tietoon ja tutkimukseen perustuva kehittäminen voidaan nähdä ratkaisuna myös koko sote-alan kustannustason hallintaan sekä ja ennen muuta asiakkaiden oikeutena
- Tiedontuotantoa tarvitaan kaikilla tasoilla, asiakastiedosta ammattilaisten verkostojen tuottamaan tietoon, tilastotietoon sekä yliopistolliseen tutkimukseen
- Edessä on suurimmat ratkaisut vuosikymmeniin sosiaalihuoltolain ja sote-järjestämislain myötä, sosiaalipalvelujen kehittämisen ja osaamisen kehittämisen osalta valitettavasti tähän tilanteeseen ollaan menossa entistä heikommilla resursseilla